

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В ПАРДИГМІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Ліоненко Марія Юрївна

*аспірантка II курсу, Тернопільський національний
педагогічний університет ім. В.Гнатюка, marlionenko@gmail.com*

Гузар Олена Володимирівна

*кандидат філологічних наук, доцент, Тернопільський національний
педагогічний університет ім. В.Гнатюка, olena.huzar@gmail.com*

З 2016 року шкільна освіта вступила в новий законодавчий та концептуальний етап розвитку, який передбачав системні зміни. Так, початкова освіта стала найпершим об'єктом оновлення (модернізації): розроблення та затвердження Державного стандарту початкової освіти, освітніх програм НУШ, запровадження формувального оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти та ін.

У Державному стандарті початкової освіти визначено 11 ключових компетентностей. Разом з тим зазначено, що «спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами» [2].

Варто зазначити, що жодне з визначених умінь неможливо сформулювати у повній мірі, не працюючи над розвитком критичного мислення. Мислити критично – це означає бути відкритим для сумнівів, проявляти самостійність та гнучкість, шукати докази та перевіряти обґрунтованість будь-яких знань, оцінювати ризики та приймати рішення. Для розвитку критичного мислення молодших школярів вчителі можуть застосовувати окремі методи, стратегії, техніки чи конструювати уроки з розвитку критичного мислення. Разом з тим важливо розуміти, що вибір технології проведення уроку з розвитку критичного мислення залежить від його предметного наповнення і дидактичних завдань, від типу уроку (набуття нових

знань чи формування вмінь), від навчального предмету, і навіть класного колективу, у якому проводиться.

Окрім технології розвитку критичного мислення А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Дж. Макінстер, циклічної моделі Д. Колба, існують інші цінні, доступні, універсальні моделі та схеми, які можна використовувати щодня як основу для розвитку критичного мислення школярів. Зокрема такою стратегією є розроблена у 2006 році п'ятикрокова модель розвитку критичного мислення (5-Step Model to Move Students Toward Critical Thinking), яку можуть у своїй роботі застосовувати учителі будь-якої навчальної дисципліни. Авторами цієї моделі є американські науковці Роберт Дюран (Robert Duron, Husson College), Барбара Лімбах та Венді Вуг (Barbara Limbach and Wendy Waugh, Chadron State College) [4, с. 160-166].

Самі дослідники називають цю модель міждисциплінарною, адже її можна застосовувати на будь-яких навчальних предметах. Побудована вона на існуючій теорії та передових методах когнітивного розвитку дітей, що дуже важливо в наш час. Крім того, використання цієї моделі передбачає створення ефективного навчального середовища. Вона працює добре у випадку, коли вчитель готовий бути активним та спонукати до цього своїх вихованців. Тут передбачається багато зворотнього зв'язку та оцінювання на основі результатів.

Отже, крок перший передбачає визначення навчальних цілей. На цьому етапі важливо визначити навички розвитку критичного мислення, якими мають оволодіти школярі, та окреслити план дій (американські колеги це називають бажана поведінка під час роботи). Для етапу «Навчання через опитування» (крок 2) педагог має розробити відповідні запитання, застосовувати різні методи опитування, заохочувати активне обговорення. Третій крок передбачає активне навчання – практику. Для цього вчителям пропонується обирати методи активного навчання та використовувати всі його компоненти. Крок четвертий «Огляд, уточнення, вдосконалення» потребує активної діяльності та уваги учителя. На цьому етапі педагог має стежити за активністю класу, здійснювати зворотній зв'язок з учнями, а також проаналізувати, чи доцільно були підібрані форми роботи, чи забезпечується досягнення

поставленої мети. Для цього дослідники пропонують вести журнал спостережень, що значно полегшить учителю подальшу роботу з учнями. П'ятий крок передбачає здійснення зворотнього зв'язку та оцінки. Учитель на цьому етапі надає учням відгуки про їхню роботу, але не заради контролю, а з метою інформування: що вдалося, над чим ще потрібно працювати і т.д. Важливе місце на цьому етапі роботи займає самооцінка дітьми їх діяльності, і педагог має створити для цього усі можливості (якщо це молодші школярі, то навчити їх це робити).

Модель є циклічною, адже не замикається на п'ятому етапі. Це означає, що вчитель має використовувати результати рефлексії для вдосконалення роботи та планування подальшої діяльності. Проста в застосуванні, дана модель є досить практичною і заслуговує на увагу педагогів. Варто відзначити, що ідея визначення цілей поведінки та дій учнів при плануванні заняття з розвитку критичного мислення особливо корисна, оскільки дає можливість педагогу врахувати та передбачити можливі результати роботи. Це ніби своєрідна проекція у майбутнє. Обираючи певні стандарти навчання, визначаючи пріоритети, учитель разом з тим визначає певний рівень розвитку мислення, якого б мали досягти учні під час навчання.

Загалом критичне мислення є важливим елементом численних процесів, необхідних для ефективного навчання, які формуються і розвиваються через комплексне, системне та систематичне застосування певних стратегій, моделей, методів, прийомів.

Список використаних джерел

1. Закон України про освіту. Верховна Рада України. Київ: Вісник Верховної Ради України (ВВР), 2017. №38-39. С.380. (Бібліотека офіційних видань).
2. Концепція нової української школи. Упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець, О. Макаренко, О. Малахова, Т. Нанаєва, Г. Усатенко, П. Хобзей, Р. Шиян. Київ, 2016. С.40.
3. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
4. Duron R. Critical Thinking Framework For Any Discipline. R.Duron, B.Limbach, W. Waugh. International Journal of Teaching and Learning in Higher Education. 2006. Volume 17. Number 2. P. 160-166. URL: <http://www.isetl.org/ijtlhe/pdf/IJTLHE55.pdf>.